

Animeret til læsning - sprog- og læseudvikling gennem animationspædagogik.

Udvikling og afprøvning af en inkluderende læsepædagogisk praksis på folkeskolens mellemtrin, hvor animationspædagogikken bidrager til at udvikle og kvalificere elevers læseforståelse.

Indledning

I gennem en årrække har der i Danmark været fokus på en kvalificering af børn og unges læsefærdigheder.

Dette fokus har haft:

- *et politiske aspekt*, hvor det gang på gang er blevet pointeret, at det samfundsmæssigt set er uheldigt, at en gruppe på ca 15-20% af en årgang forlader skolen med utilstrækkelige læsefærdigheder (PISA-undersøgelser, Projekt Danlæs m.m.).
- *et uddannelsesmæssigt aspekt*, hvor en række initiativer for at forbedre lærernes grund- og efteruddannelse er sat i værk (National Videncenter for Læsning, Læsevejlederuddannelsen).
- *et organisatorisk aspekt*, hvor der er udviklet retningslinier for, hvordan viden om undervisning i læsning kan implementeres gennem et organisatorisk sammenhængende netværk i de enkelte kommuner (Udkast til en National Handleplan for Læsning, Undervisningsministeriet, 2005, EVA-rapporten, Evalueringsinstituttet, 2005).

Mål:

I kontrast til ovenstående aspekter retter dette projekt sig mod det *læsepædagogiske aspekt*. Det er projektets antagelse, at de landvindinger som de tre ovennævnte perspektiver efterspørger, først og fremmest bliver mulige gennem en nytænkning og en nyudvikling af selve læsepædagogikken.

Børns læselæringsproces beskrives som bestående af en kombination af en afkodnings- og en forståelsesproces. (Elbro, 2001) I en årrække har læsepædagogikken primært beskæftiget sig med at lære børn at afkode bogstaver, ord og sætninger, men i de senere år er en udvikling og en kvalificering af børns færdigheder i at *forstå* tekster, blevet læsepædagogikkens primære fokus (Brudholm, 2002, Bråten, 2008)

Nyere internationale evalueringer af børns læsefærdigheder udpeger imidlertid også læseforståelsen som et problematisk område - også i dansk læsepædagogisk praksis. Kun ca halvdelen af eleverne i danske 4. klasser læser "for sjov" (med forståelse) og selv om dette tal er højere end gennemsnittet i andre lande, har en forøgelse af antallet af elever med god læseforståelse både pædagogisk og politisk set særdeles høj prioritet (Mejding J. og Rønberg L., 2007). Særlig folkeskolens mellemtrin (3. til 5. klasse) udpeges af seniorforsker Jan Mejding som årgange, hvor læseforståelsesstrategierne for alvor bør udvikles og kvalificeres (ibid. 2007).

Det læsepædagogiske udviklingsarbejde, som her sættes i værk, tager afsæt i denne påpegning af betydningen af at udvikle børns læseforståelse. Samtidig har projektet en tilsvarende klar intention om at være i overensstemmelse med en dansk tradition for at organisere elevers læreprocesser i inkluderende læringsmiljøer.

Målet med dette projekt er således at afprøve, hvorvidt animationspædagogikken – i et inkluderende læringsmiljø – har et potentiale med henblik på at udvikle og kvalificere elevers læseforståelsesstrategier på folkeskolens mellemtrin.

State of the art:

Også ministerielle love og bekendtgørelser for danskfaget beskriver læseforståelsesfærdigheder som vigtige områder at beskæftige sig med på mellemtrinnet. I *Fælles Mål - Faghæfte 1, Dansk* siges det blandt andet, at man på 3.- 4. klassetrin i stigende omfang vil rette opmærksomheden mod netop ”teksters opbygning og sproglige udformning” (s. 58). Denne intention udtrykkes på tilsvarende vis i trinmål for 4. klasse, hvor det påpeges at eleverne skal lære at ”benytte forskellige læsestrategier” (s. 59), og at eleverne skal ”kende til og kunne tale med om genre, hovedindhold, tid, sted og handling i tekster og andre udtryksformer i samspil med andre” (ibid s. 30).

I forskrifterne for mellemtrinnets danskundervisning påpeges det desuden, at eleverne skal arbejde med ”andre udtryksformer” end skriftlige tekster. Dette præciseres i et andet trinmål, hvor det siges, at eleverne skal erhverve sig færdigheder i at: ”Udtrykke sig i billeder, lyd og tekst i små produktioner samt i dramatisk form”.

Det Nationale Videncenter for Animationspædagogik har stor erfaring med denne del af danskfagets pædagogiske arbejde. Videncenteret har deltaget i en række nationale og internationale udviklingsprojekter og har sammen med internationale forskere fremstillet materialer til folkeskolen vedrørende børns produktion af animationsfilm. (se bilaget: ”Teaching with Animation”)

Hvad er det nye i projektet?

Som det fremgår af ovenstående er der på baggrund af såvel en faglig udvikling som på baggrund af evalueringer af danske elevers læsefærdigheder fokus på folkeskolens udvikling af børns læseforståelse på mellemtrinnet.

Af ovenstående fremgår det også, at der i det Nationale Videncenter for Animation arbejdes med at udvikle en pædagogik, der bidrager til at opfylde danskfagets metakommunikative krav indenfor andre udtryksformer (animation) end skriftlige tekster.

Det nye i dette projekt er, at animationspædagogikkens metoder og muligheder her *ikke kombineres* med danskfagets andre udtryksformer, *men derimod netop anvendes til at udvikle og fremme mellemtrinnets tilegnelse af læseforståelsesstrategier* overfor skriftlige tekster.

Problemformulering:

Det problem og de spørgsmål som belyses og forsøges besvaret i dette projekt kan nu konkretiseres og formuleres således:

Rummer animationspædagogikken et potentiale for, i en inkluderende kontekst, at udvikle og kvalificere læseforståelsesstrategier d.v.s.: at styrke forforståelsen, ordforrådstilegnelsen, evnen til at danne inferenser, evnen til at genkende tekststrukturer/opbygning af forskellige tekstgenrer samt udvide den metakognitive bevidsthed hos elever på folkeskolens mellemtrin?

Og:

Er det muligt gennem anvendelsen af anerkendte læseforståelsestests at dokumentere og evaluere dette eventuelle potentiale?

Projektets fremgangsmåde:

I et samarbejde mellem Det Nationale Videncenter for Animationspædagogik, (Professionshøjskolen VIA), Det Nationale Videncenter for Læsning og Viborg Kommune gennemføres over en treårig periode et udviklingsarbejde blandt tre 4. klasser på Søndre Skole i Viborg.

I det følgende vil især det første års aktiviteter blive beskrevet, hvorimod de næste 2 års aktiviteter vil fremstå mindre eksplicite, idet der p.t. kun foreligger de nødvendige økonomiske ressourcer til projektets gennemførelse det første år.

Fase 1: (forår 2008) Projektets planlægning.

I samarbejde med lærerteamet i de tre 4. klasser er fremstillet en årsplan for 4. klassernes danskundervisning, som rummer kombinationen af læseforståelse og arbejde med animationsfilmsproduktion.

Lærerteamet deltager i et kursus i animationsfilmsproduktion og animationspædagogik på det Nationale Videncenter for Animationspædagogik.

Der udvælges i samarbejde med Viborg Kommunes læsekonsulent og Dansk Videncenter for Ordblindhed et evaluerings- og undersøgelsesmateriale, som muliggør en løbende vurdering af de deltagende børns udvikling af læseforståelse.

Fase 2: (efterår 2008 og forår 2009) Projektet gennemføres og evalueres.

I selve arbejdsfasen vil det væsentligste arbejde for de involverede udviklingsmedarbejdere bestå i at reflektere og teoretisere over, hvordan animationspædagogikkens elementer, metoder og muligheder kan understøtte elevernes sprogudvikling og tilegnelsen af læseforståelse. Det konkrete arbejde (Teaching with Animation) blandt de ca 60 børn i de tre fjerde klasser vil således blive belyst gennem nyere forskning i læseforståelse, hvor der især vil blive knyttet an til læseforståelsesforskere som I. Braaten (1997, 2002, 2008) M. Pressley (1995, 2000, 2002) og L.I. Kulbrandstad (2004)

Som det fremgår af titlen er det inkluderende perspektiv et væsentligt grundlag for projektet.

De 12 elever i de tre fjerdeklasser, som af læsekonsulenten (gennem læseundersøgelser) er blevet udpeget som årgangens svageste ”forståelselæsere” vil blive tilbudt et uddybende kursus i animationsfilmsproduktion (mere avanceret end det kursus som alle elever deltager i), og vil i undervisningen blive udpeget som ”superbrugere”, dvs. elever som i særlig grad har ret til at bruge animationsfilm i deres arbejde med at kommunikere og producere udtryk for deres forståelse af de tekster, som der arbejdes med. I evaluerings- og dokumentationsfasen vil der i overensstemmelse hermed være en særlig opmærksomhed mod netop disse 12 elevers udbytte af at deltage i projektet. Udover projektets læsepædagogisk set nyskabende intention (se tidligere afsnit) rummer projektet således også en intention om at udvikle en inkluderende læsepædagogik og nye refleksioner vedrørende et inkluderende læsebegreb (Arendal, Holmgaard og Saabye, 2008)

Fase 3: (2009-2011) Implementering og formidling

Som tidligere nævnt kan indholdet i denne fase kun antydes, idet der ikke nu forefindes midler til projektbeskrivelse og finansiering af dette forløb.

Men intentionen er, at kombinationen af animationspædagogik og tilegnelse af læseforståelse fortsætter på 5. og 6. klassetrin og følges og evalueres af udviklingsmedarbejderne. Idet udviklingsmedarbejderne samtidig varetager undervisning på læreruddannelse, på kurser og efteruddannelse i dansk, læsning og animationspædagogik er det projektets ambition, at de involverede klasser og deres lærere i denne fase kan fungere som et arbejdende værksted, hvor studerende og kursister kan overvære og deltage i en læsepædagogisk praksis, hvor animationspædagogikken understøtter elevernes sprogudvikling og læseforståelse.

Projektets deltagere:

Animator Hanne Pedersen, leder af Animationsværkstedets pædagogiske afdeling , VIA University College, Viborg,

Adjunkt Jette Hagelskjær, cand. mag i dansk, Læreruddannelsen i Nr. Nissum, VIA University College

Lektor, ph.d. Aase Holmgaard, Udviklingsdivisionen, VIA University College

Bilag: ”Teaching with Animation” en DVD, som illustrerer og instruerer i animationspædagogikkens metoder og pædagogiske muligheder.

Litteratur:

Andresen, Bent, B. (2002): *Banebrydende teknologier – IT-inddragelse, der gør en forskel*, Kvis, Undervisningsministeriet, København

Arendal, E., Saabye jensen B., Holmgaard A.: På vej mod et inkluderende læsebegreb, *Viden om læsning*, april, 2008, www.videnomlaesning.dk

- Blakemore, Sarah-Jayne & Uta Frith: *Den lærende hjerne* (The learning brain. Lessons for education), Dansk Psykologisk forlag, 2007.
- Brudholm, Merete (2002): *Læseforståelse – hvorfor og hvordan?*, Alinea, København
- Bruner, Jerome; Haste, Helen (1987): *Making Sense – The child's construction of the World*, Methuen, London and New York
- Bråten, Ivar (1997): Leseforståelse, *Nordisk Pedagogik*, 17, s. 95- 110
- Bråten, Ivar (2002): Læring – i sosialt, kognitivt og sosialt-kognitivt perspektiv, Cappelen Akademisk Forlag, Oslo
- Bråten (red.), Ivar: *Leseforståelse - Lesing i kunnskapssamfunnet - teori og praksis*, Cappelen Akademisk Forlag, 2007
- Elbro, Carsten (2001): *Læsning og læseundervisning*, Gyldendal, København
- Hagtvet, Bente Eriksen (1988) *Skriftspråkstimulering gjennom lek*, Universitetsforlaget, Oslo
- Hansen, Mejlhede Helle (1998) Den dialogiske computer – en artikel om computeren som skriveredskab, i **DANSK 4/98**
- Holmgaard, Aase (2001): Metaskriftsproglig opmærksomhed i *Kognition og Pædagogik*, nr. 39, (s. 13-21) Dansk Psykologisk Forlag, København
- Jakobsen, Kirsten og Katja Tang, *Læsningens landskab. Læseforståelse og læringsstrategier 1*. Grundbog, L & R Uddannelse, 2004
- Jakobsen, Kirsten, *Læsningens landskab. Læseforståelse og læringsstrategier*. Lærervejledning, Alinea 2005
- Jamen, Allison & Jenks, Chris & Prout, Alan (1999): *Den teoretiske barndom*, Gyldendal, København
- Kulbrandstad, L.I. (2004): *Lesing i utvikling: Teoretiske og didaktiske perspektiver*, Fakkolaget, Bergen
- May, Trine og Susanne Arne-Hansen: *Fandango 4* (lærervejledning, arbejdsbog a og b og grundbog), Gyldendal, 2008
- Mejding, Jan (red.): Jørgen Chr. Nielsen: Projekt Danlæs 1999 – 2000, Undersøgelse og pædagogisk evaluering af danske børns læsning – Dialogoplæg, Webpublikation, 2007
- Mejding, Jan og Rønberg Louise (2007): *PIRLS – en sammenfatning*, Danmarks Pædagogiske Universitets forlag, Emdrup

Nygaard, Jensen, Mette (2007): *At læse med børn : dialogisk oplæsning i dagtilbud*
Forlaget Klim, Århus

Olson; David, R. (1998): *The World of paper – The conceptual and cognitive implications of writing and reading*, Cambridge University Press, Cambridge

Pressley, M. (2000): Comprehension instruction in elementary school, in *Reading for meaning: Fostering comprehension in the middle grade*. Teachers College Press, New York

Pressley, M. (2002): *Reading Instruction that works*, The Guilford Press, New York

Andre publikationer

Læsning i folkeskolen - indsatsen for at fremme elevernes læsefærdigheder. (2005)
Danmarks Evalueringsinstitut, København, www.eva.dk

Ordblind – Inklusion, (2007) Publikation fra Dansk Videncenter for Ordblindhed, Virum

Rapporten fra Udvalget til forberedelse af National Handleplan for læsning (2005)
Undervisningsministeriet, København

”PISA-undersøgelsen og det danske uddannelsessystem”, resumeret og redigeret udskrift
af folketingshøring, mandag d. 12. september 2005, Teknologirådet, København

www.animwork.dk

www.videnomlaesning.dk